

juristov navedenih, ki bi v kratkem postali pri majhni podpori od strani države pravi strokovnjaki svoje vrste. Če opazujemo, kako dolga in težavna je pot, predno pridejo docenti do svojega cilja, kdo bi potem sploh iz samega idealizma žrtvoval najboljša mlada leta?

Anton Klodič vitez Sabladoski, deželni nadzornik za ljudske šole na Primorskem, sestavil je v 60 letih tako izvrsten načrt za ljudske šole imenovane kronovine, da je postal podlaga zakona za vse avstrijske ljudske šole; mi Slovenci torej lahko s ponosom povdarjamo, da je stvaritelj zakona za avstrijske ljudske šole slovenski šolnik. Slovenski učenjak vitez Fran Močnik je tudi bil, ki je spisal najboljše sedaj na vse avstrijske jezike prevedene učne knjige za matematiko. Niso-li to v neobvprijoči dokazi vsetranske in izvanredne nadarjenosti ter zrelosti slovenskega naroda.

Odkar je Avstrija ustavna država, se je slovenska literatura pospela do jako visoke stopinje. Prvi slovenski časnik je uredoval in izdajal Bleiweis l. 1843; sedaj pa jih štejemo čez 60. Vsaka stroka ima svoje glasilo, še celo slovenski hribolazci. Družba sv. Mohorja šteje nad 76.000 udov, večinoma med prostim ljudstvom. Ni ga naroda na Avstrijskem, ni ga menda na celem svetu, ki bi imel le $1\frac{1}{3}$ milijona ljudi pa družbo, ki šteje nad 76.000 udov. Slovenci so posedli krajine, — kjer še dandanes bivajo — leta 568. ter so prišli najprej od vseh Slovanov z romanskimi in grmanskimi narodi v dotiko, ter imajo vsled tega tudi najstarejše slovanske literarne spomenike v „Brizinskih spomenikih“.

Sedaj imajo Slovenci, ko se je njih posest že čez polovico skrčila, v „Ljubljanskem Zvonu“ glasilo, čegar znani urednik in pesnik Anton Aškerc združuje pisatelje vseh slovanskih narodov. Pisatelju teh vrst sploh ni znana nobena slovanska revija izvzemši seveda češki „Přehled“ v Pragi, ki bi imela to lastnost. Zakaj pa to stvar, ki baš semkaj ne spada, omenjam? Da dokažem, da bodo potemtakem pri ustanovitvi slovanske univerze v Ljubljani v začetku tudi drugi slovanski narodi s svojimi učnimi močmi univerzo in Slovence sploh podpirali, če bi domačih močij ne bilo dovolj. Nekatero učno moči bi imeli Slovenci takoj pri rokah, druge bi morala vlada s štipendijami preskrbeti, v čem jej je kranjski deželni zbor tako lep vzgled dal in primanjkljaju bi pa slovanski narodi odpomogli; saj tudi na univerzi v Zagrebu Slovenci delujejo.

Univerza v Ljubljani pa ni samo življensko vprašanje in zadeva Slovencev, ampak še bolj Avstrije sploh. Vsem ljudem je bilo že nekdanje znano, kako so Vsenemci pred kratkim javno izrekli, da mora namreč Trst postati pruskonemška luka, in v to svrhu se morajo Čehi in Slovenci ponemčiti in s tema narodoma mora seveda tudi Avstrija izginiti. Ravno iz istega vzroka nedovolijo Nemci Italijanom vseučilišča v Trstu, Jugoslovanom pa v Ljubljani ne. Slovenci, Hrvati in Srbi naj bi imeli univerzo v Sarajevu „mit concurrierenden deutschen Vorlesungen“, da se svet nemške omike in „prosvete“ razširi.

Proti tem dalekosežnim načrtom vsenemškega šovinizma bi bila jugoslovanska univerza v Ljubljani mogočen tabor v korist Avstrije, ob katerem bi se navali Vsenemštva lahko odbijali. Še v večji nevarnosti za svoj narodni obstanek so Slovenci kakor Čehi, kajti tudi Italijani hočejo kršiti svojo posest. Dajte nam tedaj jugoslovansko univerzo v Ljubljani!

Ako bi se Slovincem, že l. 1787. izražena želja spolnila, ter se njih že 100 let staremu koprnenju ugodilo, potem ta velik zgodovinski čin ne bi samo odkril skritih duševnih močij, ampak tudi pomnožil in vspebudil. Minister za uk pa bi si postavil za Jugoslovane in za Avstrijo sploh — monumentum aere perennius.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Zadnji čas straši vlada poslansko zbornico skoro dan na dan z razpustom, kar je mej poslanci prouzročilo veliko nevoljo. In ta nevolja je popolnoma opravičena, ker vlada nima nobenega pravega vzroka za razpust. Poslanska zbornica dela, sicer počasi, a to je posledica tega, da je parlament zdrobljen na mnogo malih strank. Hitrejšega dela ni mogel nihče pričakovati, dokler se ne reši narodnostno vprašanje, ker je to vzrok, da se poslanci ne grupirajo po političnih načelih, nego po narodnosti, nobena država na svetu pa se ne da dobro voditi, ako parlament vedno le na narodnostne momente pazi ter z narodnostnega stališča določa svoje postopanje v vseh političnih in gospodarskih zadevah. Strašenje z razpustom je pa tudi zategadel neumestno, ker bi drug parlament bil še slabši, kakor je sedanji. Z novimi volitvami bi prišlo v državni zbor še več taci elementov, ki bi vladi delali preglavice in bi ne hoteli tlake delati sedanjemu sistemu. Radikalni elementi bi se pomnožili in drobne frakcije bi prišle še do večje veljave, kakor jo imajo sedaj, tako da bi bilo potem v parlamentu še veliko težje izhajati, kakor danes. Vlada, katera ima namen, upravljati državo ustavno, s sodelovanjem parlamenta, nima prav nobenega vzroka, misliti na razpust, ampak bi morala biti zadovoljna, da gre tako, kakor gre. Drugače je seveda, ako vlada išče vzrokov, da bi mogla razpustiti parlament, da želi, da bi se odkrižala parlamenta, ker ima namen, vladati zopet s slavnoznanim § 14. Ako ima Körberjevo ministerstvo ta namen, potem je seve lahko umeti, zakaj vedno brez vzroka grozi z razpustom.

Državni zbor. — Poslanska zbornica je v zadnjih sejah razpravljala o nujnem predlogu zastran odprave terminske kupčije na žitni borzi in zastran budgetnega provizorija. Ta je bil rešen tudi že v odseku in je prišel danes zopet v zbornico. Klubovi načelniki so imeli te dni posvetovanje, kako spraviti v stran nujne predloge. To se je iz večine posrečilo. Po rešitvi proračunskega provizorija pride kmalu na vrsto predlog zastran kmetijskih zadrug.

Protipruske demonstracije v Galiciji so naredile v Berolinu precej utisa, tako da je nemški poslanik na Dunaju hitro interveniral. Vsenemci so svoj predlog zastran Burov umaknili, samo da bi se v avstrijskem parlamentu ne govorilo o pruskem preganjanju Poljakov.

Nemčija. — V nemškem državnem zboru se je začela te dni razprava zaradi novega carinskega tarifa. Boj je hud in prve seje so pokazale, da postane še hujši. Državni kancelar grof Bülow je stališče vlade precizoval v velikem govoru. Rekel je, da je tarif sad razmer, ki so take, da Nemčija ni ne samo agrarna ne samo industrijalna država, sicer pa da bo nadaljevala vzlic novemu tarifu s politiko trgovinskih pogodb.

Amerika. — Vojda mej Kolumbijo in Venezuelo je ponehala. Dala je Združenim državam priložnost, da so zasedli panamsko ožino. — Novi predsednik Združenih držav je doposlal senatu poslanico, v kateri nasvetuje iztiranje inozemskih anarhistov in poostrenje veljavnih predpisov glede priseljavanja tujcev. Zajedno je tudi nastopil proti kartelom in trustom, ki posameznim bogatašem na korist oškodujejo vse narodovo gospodarstvo.

Vojna v južni Afriki. Angleži že milo zdihujejo po — miru. Minister Richi je na nekem shodu povedal, da bi se vlada rada z Buri pogajala, samo če bi Buri stavili kako ponudbo. Kakor razglša transwalski zastopnik dr. Leyds Burom to še na misel ne prihaja. Angleži so zadnji teden čakali zopet veliko nesrečo. Začeli so veliko operacijo, da skupino 130 burskih oddelkov razženo vsaj na dva dela, jednega pritisnejo proti jugu in ga vjemo. Ta operacija se je popolnoma izjalovila zaradi česar so angleški listi kar iz sebe.

Obrtnija.

Nekoliko praktičnih trgovskih črtic.

Mnogokrat se sliši med našim narodom govorica o premetenosti židov (judov), da so ti ljudje že rojeni trgovci in, da žid pri kupčiji vedno stremi in na nič drugega ne misli, kot edino le, kako bi človeka izkoristil ali prevaril trgovca in da so v svoji stroki in kot trgovski narod nedosežni. No, nekaj resnice leži v tem! Takim pravljicam pa veruje in pritrjuje večinoma le nerazsodna masa ljudij, nepoznavajoča tudi trgovskih razmer in odnošajev drugih narodov, pravi trgovec pa se takim govoricam le posmehuje.

Namenil sem se v kratkih vrsticah pojasniti take predsodke svojim rojakom, posebno onim, kateri niso imeli prilike ni časa, opazovati trgovsko gibanje in doživeti razne slučaje ter natančneje poučiti se o vseh, trgovcu (tudi zunaj prodajalnice potrebnih vednostih in pokazati, da je naš manjši trgovec ali kramar lahko ravnotako dober in vzgleden trgovec, kakor vsak drugorodec, da pa je največkrat sam kriv, če trpi škodo pri različno sklenjenih kupčijah, bodisi z židom ali z vsakim drugim pravim trgovcem in industrijalcem, koji ga z večjo trgovsko izobrazbo, obzorjem in rafiniranostjo nadkriljuje.

Imenitno orožje v rokah našemu današnjemu trgovcu je dobro znanje zakonov, pravo umevanje in tolmačenje trgovskih postav in v kmercijalno stroko spadajočih sposobnosti, kar bi našim rojakom na deželi prihranilo marsikako izgubljeno pravdo in svoto.

Površnost pri korespondenci, nezadostna strokovna sposobnost, trmoglavost, vstrajanje pri večkrat neutemeljenih predsodkih, napačna trditev zapelje naše ljudi premnogokrat do zamudnih tožb in v občutne škode.

Pismeno naročevanje naj se vrši z vso natančnostjo in previdnostjo.

Upoštevati je treba tudi, da imajo trgovske navade (usance) pravno moč; dogaja se v gotovih slučajih, da se mora poleg trgovskega zakona (v gotovih slučajih)

ozirati tudi na faktično obstoječe krajevne razmere (navade, usance) ki so večkrat merodajne, vendar pa ne gre vedno in povsod tako gladko ter brez izgube, posebno kdor ni dobro informovan, kot si misli marsikateri naš trgovski rojak.

Iz navstalih diferenc in nesporazumljenj sledi tožba in največkrat trpi potem naš trgovec vse stroške pred svojim izobraženejšim nasprotnikom ali kakor se narod izraža pred takim „navihancem“.

Vsega pa bi se lahko dotičnik obvaroval, ako bi se bolj zanimal za obstoječe, njega zadevajoče trgovske navade, običaje in zakone in previdnejše uporabljal paragrafe trgovskega zakonika ter jih natančneje proučaval. Čas, ki se se za tako proučevanje porabi, ni zgubljen in trud se navadno že pri prvi priliki dobro izplača. Red v knjigah in točnost v pismu (korespondenci) pa igra pri trgovcu prvo in najvažnejšo ulogo. In pregovor, „da človek nikoli zadosti ne zna“, in da se mora vedno učiti, je ravno za trgovski stan zelo resničen. — Trgovskemu stanu se stavijo take in tolike zahteve v javnem življenju, — kot nijednemu drugemu.

Dober trgovec, kateri hoče uspešno reagovati, mora biti v vseh rečeh vedno intakten, posebno pa veletržec, in ne le z dnevnimi cenami različnega blaga, temveč računati in paziti mu je z vsemi izpremembami ne samo v svojem okraju, nego tudi po širnem svetu. Zanimati ga more vse, bodisi letina doma kot na tujem, štrajki (stavke) delavcev, borzna poročila, vesti o ustajah, vojni itd. pa tudi doma more biti trgovec cel mož na svojem mestu.

Oborožen pa more biti več ali manj tudi z jezikovnim znanjem. Razun materinega jezika znati je našemu trgovcu še nemško in laško. Upoštevati more vse dejanske razmere svoje okolice, boriti se z novo navstalo konkurenco, po vrhu pa še umevati nove državne, deželne, finančne zakone in razne poštne in carinske odredbe.

Pri neprestanem vrvenju in gibanju slediti mora dober trgovec v enomer časovnim razmeram in dobro poznati vse premembe ter se o njih temeljito poučevati.

Tako oborožen, duševno pa tudi materialno vsaj svojim razmeram primerno postavljen trgovec, ki pozna svoj delokrog in razume svojo nalogo ter hitri tek našega časa, zamore nastopiti, uspešno operirati in si priboriti ter postaviti trden temelj zdravi trgovini!

Zatorej si dovoljujem v majhen izgled iz trgovske prakse in skušnje navesti le nekaj prilik in slučajev ter jih svojim rojakom predočiti, da vsak za-se sodi slučaj in v svojo korist obrne.

Ako s tem člankom spodbudim in zanimanje vnanem tudi v istih, kateri lahko zabeležijo veliko praktično doživelih slučajev in se z zabeleženjem dobrih svetov drug drugega opozarjamo, koristili bodemo našim slovenskim rojskom mnogo, ker to polje je pri nas še prazno in neobdelano, ter sem dosegel svoj namen.

Vzemimo slučaj, ki se večkrat pripeti, da prekanjeni židovski ali nereelen trgovski potnik zaide mej